

Complexnummer: 511286

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Title

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

511287, 511288

Woonplaats

Ouderkerk aan de Amstel

Gemeente

Ouder-Amstel

Provincie

Noord-Holland

Locatie van het hoofdobject

Achterdijk 1, 1191 JG te Ouderkerk aan de Amstel

Complexomschrijving

Inleiding

Uit 2 aan eengebouwde onderdelen samengesteld St. Urbanuscomplex, bestaande uit de rooms-katholieke KERK met PASTORIE, te Ouderkerk aan de Amstel. Kerk en pastorie werden in neo-gotische stijl ontworpen door architect P.J.H. Cuypers, nadat hij daartoe in 1862 van het kerkbestuur opdracht had gekregen. Pastorie en kerk werden voltooid en in gebruik genomen respectievelijk in 1864 en 1867.

Het complex is gelegen aan de zuidzijde van het riviertje de Bullewijk, nabij de monding van de Bullewijk in de Amstel, binnen de grenzen van het beschermde dorpsgezicht Ouderkerk aan de Amstel. In 1876-1877 werd het complex aan de zijde van de openbare weg omsloten door een smeedijzeren hekwerk. Omstreeks 1972 is dit hek verwijderd.

De St. Urbanuskerk in Ouderkerk heeft in Amstelland nog drie dochterkerken, eveneens gewijd aan Urbanus, namelijk de kerken in Nes aan de Amstel, Bovenkerk en Duivendrecht.

Complex-omschrijving

Het St. Urbanuscomplex omvat de georiënteerde kruisbasiliek met noordwestelijke klokkentoren en de aan de ZO-zijde aangebouwde pastorie. Beide gebouwen zijn opgetrokken in baksteen en van sober siermetselwerk voorzien onder met leien gedekte zadeldaken. Het kerkgebouw bevat voornamelijk spitse boogvensters en roosvensters, de pastorie heeft deels licht getoogde en deels

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

rechtafgesloten vensters en een rijker gedetailleerde traptoren. Inwendig is de kerk ondermeer voorzien van schoonmetselwerk en tegeltableaus met religieuze voorstellingen en art-deco motieven.

Waardering

Het St. Urbanuscomplex in Ouderkerk aan de Amstel is van algemeen belang uit cultuur- en architectuurhistorisch oogpunt als voorbeeld van een uit het derde kwart van de 19de eeuw daterende rooms-katholieke kerk met orgel en pastorie in neo-gotische bouwtrant. Daarnaast is het complex van belang als karakteristiek en vroeg onderdeel in het oeuvre van architect P.J.H. Cuypers. Tevens heeft het complex ensemblewaarde door zijn beeldbepalende ligging in het beschermde dorpsgezicht Ouderkerk aan de Amstel, en silhouetwaarde aan de samenvloeiing van de Bullenwijk en de Amstel.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 511287

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	03 november 1998
Kadaster deel/nr	82840/137

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Ouderkerk aan de Amstel	Ouder-Amstel	Noord-Holland

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Ouderkerk aan de Amstel	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Ouder-Amstel	G			960

*Omschrijving***

Inleiding

KERK, hoofdonderdeel van het religieuze St. Urbanus complex te Ouderkerk aan de Amstel. De kerk, een kruisbasiliek, maakt onderdeel uit van het vroege werk van architect P.J.H. Cuypers. De kerk ligt ten westen van de pastorie en is daarmee verbonden door middel van een tussengang en sacristie. De tegeltableaus in de zijbeuken en dwarsarmen, met onder andere voorstellingen uit de kruiswegstatie, dateren uit 1901 en werden ontworpen door Jos Cuypers. Frans Nicolas maakte de zeven gebrandschilderde ramen voor het priesterkoor in de absis, waartoe hij in 1870 de opdracht ontving.

De wanden van het priesterkoor, de absis en het kruisribgewelf van de absis zijn naderhand van een pleisterlaag voorzien, waardoor het in oorsprong schoon metselwerk met beschilderingen aan het zicht worden onttrokken.

Omschrijving

Rooms-katholieke kruisbasiliek, gebouwd op kruisvormig grondplan met absis aan de oostzijde en een klokketoren aan de noordwestzijde. De kerk bestaat uit een middenschip van vier traveeën met zijbeuken, een transept met dwarsarmen van twee traveeën, en een priesterkoor met zevenzijdige absis ter diepte van twee traveeën. Transept en middenschip zijn even hoog en worden afgesloten door kruisende zadeldaken. De viering is gemarkeerd door een achthoekige dakruiter. De zijbeuken hebben lessenaarsdaken. Aan de achterzijde van de zijbeuken (oostelijk) zijn twee aanbouwen geplaatst: een armenkantoor (noordelijke zijbeuk) en de sacristie (zuidelijke zijbeuk), beide met een zadeldak. Alle zadeldaken liggen verzonken tussen de kopgevels en bevatten enkele houten dakkapellen ter ontluchting van de kap. De klokketoren is opgenomen in de noordelijke zijbeuk, naast de westelijke hoofdingang. Alle daken en torenspitsen zijn gedekt met leien. De kerk is opgetrokken in rode handvormbaksteen in kruisverband

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

boven een uitgemetselde plint met hardstenen afzaat. Op verschillende plaatsen zijn slanke, zich verjongende steunberen aangebracht ter versteviging van het muurwerk. Verschillende detailleringen in het exterieur, zoals aanzet- en sluitstenen, (roos)venster- en deuroplijstingen, lateien en afdekplaten zijn uitgevoerd in zandsteen. Tussen de verdiepingen en onder de vensters zijn cordonbanden aangebracht in decoratief metselwerk met natuurstenen waterlijsten. De dakgoten bestaan uit (in oorsprong) bakstenen met lood beklede daklijsten in decoratief metselwerk.

De voorzijde (W) bestaat uit de kopgevel met hoofdingang en de klokketoren links van deze kopgevel. De westgevel bevat op de begane grond de hoofdingang, bestaande uit een geprofileerde spitsboog in baksteen en natuursteen met een dubbele opgeklampte eiken deur met smeedijzeren hang- en sluitwerk, een natuurstenen latei en een spitsboogvormig bovenlicht met glas-in-loodraam. De deur is bereikbaar via een trap met enkele hardstenen treden. Boven de ingang bevindt zich de waterlijst met daarboven een rondboogvormig spaarveld met (rustend op de waterlijst) vier gekoppelde keperboogvormige blinde muurvelden met daarboven een groot natuurstenen roosvenster met gebrandschilderd glas. De gevel wordt afgesloten door een tuitgevel met natuurstenen afdekplaten en stenen nokpiron. De klokketoren heeft hoeklisenen en vier bouwlagen waartussen waterlijsten zijn aangebracht. Van beneden naar boven bevat de toren: een spitsboogvenster (begane grond, W) en een spitsboogvormige zij-ingang (N), twee gekoppelde spitsboogvensters met klein roosvenster (tweede bouwlaag, W en N), drie gekoppelde spitsboogvensters (derde bouwlaag, W en N) en in de vierde bouwlaag zijn aan alle zijden van de toren in een rondboogvormig spaarveld twee gekoppelde spitsboogvormige galmgaten aangebracht met een ronde wijzerplaat erboven. De overige spaarvelden zijn rechthoekig en van een siermetsellijst voorzien. De toren wordt bekroond door een achzijdige spits op vierkante grondslag en sierlijk gesmeed torenkruis.

De langsgevels (N en Z) hebben in de zijbeuken per travee twee gekoppelde spitsboogvensters met glas-in-loodramen. De derde travee bevat aan beide langsgevels een kleine risalerende kopgevel, waarachter zich in het interieur de biechtstoelen bevinden. Deze kopgevels hebben twee kleine spitse vensters en een hooggeplaatst rond venster. In de lichtbeuk van het schip, boven de lessenaarsdaken van de zijbeuken, bevinden zich per travee twee rondboogvormige spaarvelden, elk met twee gekoppelde spitsboogvensters en een roosvenster.

De kopgevels van de dwarsarmen bevatten vier op de waterlijst rustende gekoppelde spitsboogvensters en een groot roosvenster met glas-in-loodramen met wit glas. De noordelijke dwarsarm heeft een extra ingang, bestaande uit een spitsboog met dubbele opgeklampte deur met smeedijzeren hang- en sluitwerk. Aan de noordelijke zijbeuk bevindt zich de aanbouw van het armenkantoor, een eenlagig bouwvolume op rechthoekige grondslag en zadeldak met noklijn evenwijdig aan het middenschip. Het kantoor bevat drie gekoppelde vensters in de noordgevel en een ingang, bestaande uit een opgeklampte deur met smeedijzeren hang- en sluitwerk en bovenlicht met vierpasmotief, in de oostgevel. Op de nok is een stenen lantaarn geplaatst. Aan de zuidelijke zijbeuk bevindt zich de aanbouw van de sacristie, een eenlagig bouwvolume op rechthoekige grondslag en een noklijn haaks op die van het middenschip. De zuidgevel van de sacristie heeft hoeklisenen en een uitgebouwde schoorsteen. In de hoge plint bevinden zich een houten deur en een klein venster, op de begane grond bevinden zich twee getoogde houten kruisvensters. In de kapverdieping zijn twee kleine getoogde houten vensters aangebracht. De gevel wordt afgesloten door een chalet-achtig dakoverstek en een vierkante bakstenen schoorsteen op de nok. De oostgevel bevat een keldervenster in de plint en bevat de bakstenen verbindingsgang met de pastorie.

De oostzijde van de kerk (de absis) heeft zeven door steunberen van elkaar gescheiden spitsboogvormige lancetvensters met gebrandschilderde ramen gemaakt door Frans Nicolas.

Het interieur is uitgevoerd in schoon metselwerk in diverse tinten baksteen. Tussen schip en zijbeuken wordt de traveemaat

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

aangegeven door (twee maal vier) op hardstenen basement geplaatste zandstenen bundelpijlers met bewerkt kapiteel. De pijlers dragen de scheimuren van het schip en bevatten per travee (van beneden naar boven): een gedrukte spitsboogvormige scheiboog, in het triforium twee maal drie gekoppelde spitsbogen, van elkaar gescheiden door zandstenen zuiltjes, en in de lichtbeuk tenslotte twee maal twee gekoppelde rondboogvensters, elk met een bekronend roosvenster. Het gewelf, bestaande uit een houten spitsbooggewelf met sjabloon-achtige beschilderingen, begint boven een aanzet van muizetand en tandlijst. Op natuurstenen imposten rusten de gordelbogen, bestaande uit gebogen liggers met trekstangen. De zijbeuken en de absis hebben bakstenen kruisribgewelven. Aan de westzijde bevindt zich een voorportaal ter diepte van een travee. Het portaal wordt door een houten wand met paneeldeuren van de kerkuimte afgescheiden. Boven het portaal bevindt zich een galerij met houten balustrade (en orgel, zie mon. nr. 31950), bereikbaar via een spiltrap in de toren. Het orgel is gemaakt door J.J. Vollebregt in "-Hertogenbosch en opgeleverd in 1878. Het orgel telt 25 stemmen met verschillende registers. De orgelkas is zeer waarschijnlijk vervaardigd naar ontwerp van P.J.H. Cuypers. De wanden van de zijbeuken en dwarsarmen zijn grotendeels betegeld met geglazuurde tegels met art-nouveaumotieven en tegeltableaus met voorstellingen van heiligen en de kruiswegstatie (1901, Jos Cuypers). In beide zijbeuken bevinden zich twee biechtstoelen, herkenbaar aan een natuurstenen wand met twee paneeldeuren met glas-in-loodpanelen. Boven de deuren is elk een tegeltableau met spreuk aangebracht.

Van de geheel uit natuursteen uitgehouwen preekstoel uit het vierde kwart van de 19de eeuw resteren slechts fragmenten, onder andere de symbolen van de evangelisten; de fragmenten zijn nu ingemetseld in de zuidelijke wand van het transept. Voorts bevinden zich in het interieur een hardstenen doopvont met achthoekig koperen deksel (door F.W. Mengelberg uit Utrecht) en een houten hoofdaltaar in neo-gotische stijl met tabernakel en heiligenbeelden.

Waardering

De kerk is van algemeen belang als historisch-functioneel hoofdonderdeel van het complex St. Urbanus met orgel en pastorie in Ouderkerk aan de Amstel. Daarnaast is de kerk uit architectuur- en cultuurhistorisch oogpunt van belang als gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een neo-gotische kerk uit het derde kwart van de 19de eeuw. Tevens is de kerk van belang als karaktersitiek onderdeel in het vroege oeuvre van architect P.J.H. Cuypers.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	Kerk

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 511288

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	03 november 1998
Kadaster deel/nr	82840/146

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Ouderkerk aan de Amstel	Ouder-Amstel	Noord-Holland

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Ouderkerk aan de Amstel	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Ouder-Amstel	G			1587

*Omschrijving***

Inleiding

PASTORIE van de St. Urbanuskerk, behorend bij het complex St. Urbanus in Ouderkerk aan de Amstel. De pastorie, inclusief het interieur werd ontworpen door architect P.J.H. Cuypers.

Omschrijving

Pastorie gebouwd op rechthoekige plattegrond, bestaande uit twee bouwlagen onder een verzonken zadeldak met leien. Op de nok staan twee in decoratief metselwerk opgetrokken schoorstenen. De noklijn staat haaks op de Ronde Hoep Oost (en de Bullewijk). Aan de westzijde is een vrijwel vierkante traptoren, geïntegreerd in de westzijde van het gebouw en heeft vier bouwlagen onder een tentdak met zeeg. Aan de westzijde van de traptoren bevindt zich de verbindingsgang tussen pastorie en kerk. De pastorie is gedeeltelijk onderkelderd.

Het gebouw is opgetrokken in rode handvormbaksteen in kruisverband boven een uitgemetselde plint met afzaat. Op de hoeken zijn slanke muurdammen aangebracht. Tenzij anders vermeld, bevatten de vensterassen houten vensters met licht getoogde bovendorpel en strek in siermetselwerk. De lekdorpels zijn van natuursteen. Tussen de twee bouwlagen en onder de dakgoot zijn cordonbanden in decoratief metselwerk aangebracht.

De noordelijke kopgevel (N) heeft een breedte van twee traveeën. In de plint zijn per travee twee keldervensters met smeedijzeren roosters aangebracht. Op de begane grond en eerste verdieping bevat elke travee een kruisvenster met verbrede zandstenen middenstijl en met glas-in-loodbovenlichten. Op de begane grond bevindt zich in het midden een spitsboogvormige nis met

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

gedenksteen en heiligenbeeld. In de kapverdieping bevinden zich vier getoogde vensters, waarvan de middelste twee zijn gekoppeld, en twee kleine spitsboogvensters. In de nok is een spitsboogvormig spaarveld met vierpasvenster aangebracht. De gevel wordt afgesloten door een tuitgevel met schouderstukken, ezelsruggen en nokpiron.

De linkerzijgevel (O) heeft op de begane grond een kruisvenster als in de voorgevel (links) en rechts een tuinkamer met twee getoogde vensters en een getoogde deur. Op de eerste verdieping bevinden zich drie kruisvensters. In het dakschild is een houten dakkapel aangebracht. In de plint zijn enkele keldervensters aangebracht.

De rechterzijgevel (W) wordt beheerst door de risalerende traptoren in het midden. Deze bevat trapvensters, bestaande uit gekoppelde ruitvormig verdeelde glas-in-loodvensters met getoogde bovendorpel, gescheiden door zandstenen zuiltjes met versierde kapitelen. In de noordgevel van de traptoren bevinden zich ook enkele getoogde houten vensters. Aan de westzijde van de traptoren bevindt zich de aanbouw met de ingang onder plat dak. De voordeur bestaat uit een zware opgeklampte deur met smeedijzeren hang- en sluitwerk. In de rechterzijgevel van de pastorie, links van de traptoren, bevindt zich in beide bouwlagen een smal houten venster. Rechts van de traptoren bevindt zich een uitgebouwd geveldeel onder aangekapt lessenaarsdak met drie getoogde vensters.

De achtergevel (Z) heeft een vergelijkbare indeling en opbouw als de voorgevel (N), alleen bevat de achtergevel op de begane grond naast een kruisvenster ook een deur en venster met een (niet oorspronkelijke) veranda. In de achtergevel van het aangekapt gedeelte (links) bevindt zich een klein spitsboogvormig venster en een opgeklampte deur met latei en spitsboogvormig bovenlicht.

Het interieur is nog merendeels intact, zowel wat betreft de indeling van de plattegrond als de aanwezigheid van originele details. Het interieur bevat onder andere het oorspronkelijke houten trappenhuis, een neo-gotische gangkast met paneeldeuren, een kamerhoge boekenkast met smeedijzeren hang- en sluitwerk, en de originele paneeldeuren tussen de gangen en de diverse kamers. De zitkamer heeft een plafond met zware moerbalken op geprofileerde korbelen.

Waardering

De pastorie met bijbehorend interieur is van algemeen belang als historisch-functioneel onderdeel van het complex St. Urbanus in Ouderkerk aan de Amstel. Daarnaast is de pastorie van algemeen belang uit architectuur- en cultuurhistorisch oogpunt als gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een pastorie in neo-gotische bouwtrant uit het derde kwart van de 19de eeuw. Tevens is de pastorie van belang als karaktersitiek onderdeel in het vroege oeuvre van architect P.J.H. Cuypers en wegens de ensemblewaarde met de kerk.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerkelijke dienstwoning

Functie

Pastorie(F)